

FERIENING FRYSK UNDERWIIS

Skriuwerskip:

 Drs. S.T. Hiemstra
 G. Sondermanstrjitte 29
 9203 PT DRACHTEN

200703 [2]

 Utjouwerij Elikser
 o.f. Martine Kamphorst
 Oksekop 4
 8911 LE LJOUWERT

Beetstersweach, 3 july 2020

 ûnderwerp: *De Oerwinning (Geart fan der Mear)*

Achte frou Kamphorst,

 Tige tank foar it tastjoeren fan in resinsje-eksimplaar fan *De Oerwinning*, de Fryske oersetting troch Geart fan der Mear fan Joseph Conrad syn *Victory* út 1915.

It slagget ús net om in wiidweidige skôging te jaan, mar wolle mei dit brief reagearre op it útjaan fan it boek. It publisearjen fan in resinsje is ek net oan 'e oarder.

 De *Feriening Frysk Underwiis* set him yn foar it ferbetterjen fan de posysje fan it Frysk yn it ûnderwiis. Dêr spylje kwalitatyf goede learmiddels in wichtige rol by en anneks dêrmei ferwizingen nei de Fryske literatuer (eventueel ek oersettingen) en oare útjeften yn it Frysk. Wy hawwe dan ek wurdearring foar it krewearjen fan Elikser op dat mêd.

 Jo sille begripe dat de *FFU* Frysktalige útjeften al gau besjocht as mooglike learmiddels of oanfollingen op lesmateriaal. Wy achtsje it fan grut belang dat learlingen yn 'e kunde komme mei goed (geef) taalgebrûk en achtsje sadwaande serieuus omtinken foar en it respektarjen fan de besteande Fryske taalnoarm tige needsaaklik.

Oer it boek (algemien)

It is in kreaze útjefte wurden mei in oansprekkend uterlik. De literêre ynhâld fan de klassike roman hat yn goed hûndert jier tiid syn wearde wol bewiisd. It nijsgjirrige fan dizze útjefte sit him yn it fertaalwurk, dat altyd in beskate ynterpretaasje ynhâldt. By it oersetten is it te rêden om in syktocht nei de kreative betsjutting en nei ekwifalinte wurden en formulearringen yn de oare taal. Fan der Mear is mei syn kennis fan it Ingelsk en it Frysk grif in betûft oersetter, mar wêrom is er ta dizze foarm kommen en hie it faaks ek oars kinnen? It soe tige nijsgjirrich wêze om fan him te hearren wat er as tûkelteammen tsjinkommen is en hoe't er dêrby ta in beskate kar komme koe. In ynlieding oer ynterpretaasje en it kiezen fan de kreative wurden soe sadwaande wolkom wêze.

 Wêrom is de oarspronklike titel *Victory* oerset mei *De Oerwinning*? De oersetter foeget, men mei oannimme mei sin, in lidwurd ta. Hokfoar reden hat soks? En hie it mooglik ek *In Oerwinning* wurde kinnen?

It is foar ús net te dwaan om de oersetting yntegraal te ferlykjen mei de orizjinele ferzje – it is ek net de bedoeling om de oersetter nei te riden, mar in taljochting op de wize fan oersetten soe tige learsum wêze. Op guon plakken freget de lêzer him wolris ôf wat der yn de oarspronklike tekst stien hawwe soe en dat is dan ek in kompliment foar de oersetter.

Oer de taalnoarm fan it Frysk (spesifyk)

De wurdkar wykt frijwat ôf fan de offisjeel troch de Fryske Steaten fêststelde standertwurdlist ('foarkarswurdlist' neamd), dy't ek folge wurdt troch de oerheid, it rjocht en it ûnderwiis. Fan der Mear brûkt lykwols gjin Standertfrysk. Nei it lêzen fan in beheind tal siden falt al op dat it blykber om in bewuste kar te rêden is. Sa wurde lytse wurdjes as *by, my, hy, wy* konsekwiint stavere as *bij, mij, hij, wij*. It twalûd *ie* yn *diel, hiel* ensfh. wurdt omset ta it ienlûd *ee, deel, heel* en sa ek *hele dei* en *helendal*. Dat soe ferwize kinne nei it Klaaifrysk (yn 'e Dongeradielen?), mar dêr spilet it ferhaal him net ôf en it giet ek net om it praat fan in personaazje út dy krite wei. Boppedat wiist *rakke* as mulwurd fan *reitsje* yn de rjochting fan de Súdwesthoeke.

De ôfwikende foarmen fan eigenskipswurden op *-ysk* falle ek op: *gemysk, Arabysk, geografysk* wurdt *gemys, Arabys, geografys* en sa stiet der ek *praktise, komise* opera en *magise* sirkel.

In oare ôfwiking is de *u* foar de *o* yn wurden lykas *rjucht(sje)* [rjocht(sje)] en *terjucht(wizing)* [terjocht(wizing)]. Wat is it tinken dêrefter? Foar in autorisearre oersetting is soks neffens ús de ferkearde kar.

It is net dúdlik wat de reden wêze kin om foarmen te kiezen dy't fier fan de *foarkarsfoarm* ôflizze. Sa ek *briif/briven* yn stee fan *brief/brieven, fjille/meifjillend* yn stee fan *fiele/meifielend en hopeloas* foar *hopeleas*. Dat lêste kin sjoen wurde as streekrjocht hollanisme en dy binne der mear: *iderien* (eltsenien), *toch* (dochs), *goedkeure* (goedkarre), *oangeboaren* (oanberne), *droom* (dream) ensfh.

It brûken fan in besitlik foarnamwurd dêr't dat yn it Frysk net wenst is, liket mear op in flater as op in bewuste kar. [*Hy wie keal op 'e holle* is gongber Frysk, mar *Hy wie keal op syn holle*, sa't it yn it boek stiet, is ûnfrysk].

De wenstige hollanismen lykas *ergens* (earne), *gebeure* (barre), *langsum* (stadich) ensfh. falle ús ek tige ôf yn relaasje ta al it wurk dat ferset is om de útjefte ree te krijen.

Sokke tige ûnwinsklike foarmen ûndergrave de status fan it Frysk as kultuertaal (dy't sûnt 1915 syn beslach krige hat), wurkje anty-emansipatoarysk en benimme jin al gau de lêsnocht. It griist jin oan. Dan wurdt sa'n klassyk boek al gau oan 'e kant lein om jin fierdere argewaasje te besparjen.

It boek kin sa ek absolút net brûkt wurde yn it (skoal)ûnderwiis (en foar in literatuerlist), ek al wie it dêr fansels net yn it foarste plak foar ornearre. Allinnich yn it *heger* ûnderwiis soe der noch in sinfolle diskusje ûntstean kinne oer de (taalkundige) wearde fan it boek.

Wat nut en lêswille, los fan ûnderwiisdoelen as it oanlearen fan Standertfrysk, oanbelanget, moatte wy fêststelle dat taal en wurdgebrûk in skaad lizze oer oare kwaliteiten fan it boek. Dat achtsje wy in grutte misslach fan de oersetter en is spitich foar al syn oersetwurk.

Wy hoopje dat ús opmerkingen fan nut wêze sille by it (krytysk) redigearjen en útjaan fan mear moaie Fryske boeken en winskje jo dêr in soad sukses mei.

Mei achtinge en freonlike groetnisse,
út namme fan it *FFU*-bestjoer,

Ed Knotter (skathâlder *FFU*)